

319/15.01.02/2022

Lausuntopalvelu.fi

Lausuntopyyntönumero: VN/4165/2022

Lausuntopyyntönumero: VN/4165/2022

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä sekä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta.

Lausunto annetaan lausuntopalvelun kautta ja lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö on pyytänyt, että lausunto jaotellaan lausuntopyyntönsä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Tausta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Laissa säädettäisiin rakennetun ympäristön tietojärjestelmän perustamisesta, ylläpidosta, tallennettavista tiedoista, tiedonsaanti- ja tiedonluovutusosoikeuksista ja tietojärjestelmän rekisterinpitäjistä. Tietojärjestelmän yhteisrekisterinpitäjinä toimisivat kunnat, maakuntien liitot ja Suomen ympäristökeskus, jolle säädettäisiin lisäksi velvollisuus perustaa, ylläpitää ja kehittää tietojärjestelmää.

Lain tavoitteena on edistää rakennetun ympäristön tiedonhallintaa, tietojen ajantasaisuutta ja laatua, koneluettavuutta sekä saavutettavuutta tarjoamalla pääsy viranomaistietovarannoissa olevaan rakennetun ympäristön tietoon. Rakennetun ympäristön tietovarannosta yhdenmukainen tieto on esteettömästi käyttäjien saatavissa koko yhteiskunnassa, päällekkäisen tiedon kerääminen vähenee merkittävästi ja tieto pysyy ajan tasalla.

Ehdotetulla sääntelyllä luotaisiin toimintaedellytykset rakennetun ympäristön tietojärjestelmän kehittämiseksi ja ylläpidolle. Sääntelyllä toteutetaan hallitusohjelman kirjausta rakennetun ympäristön valtakunnallisesta digitaalisesta rekisteristä ja tietoalustasta, joihin alueidenkäyttöä ja rakentamista koskevat päätökset ja prosessit tukeutuvat.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella lakiin lisättäisiin kaavojen ja tonttijaon digitalisaatiosta johtuvat muutokset. Kaavat ja tonttijako laadittaisiin jatkossa

valtakunnallisesti yhteen toimivassa tietomallimuodossa. Kaavat koostuisivat nykyisten kaavamerkintöjen ja -määräysten sijaan kaavakohteista ja kaavamääräyksistä. Kaavakohteet ja -määräykset esitettäisiin valtakunnallisesti vakiomuotoisena. Kaavat, valmistelussa olevat kaavat niiden laadinnan eri vaiheissa ja tonttijaot olisi toimitettava rakennetun ympäristön tietojärjestelmään.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024.

Lausunnot pyydetään toimittamaan ympäristöministeriöön viimeistään perjantaina 12.8.2022.

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskeva kokonaisuus on lähtökohdiltaan ja tavoitteiltaan kannatettava. Uudistus parantaisi tiedon käytettävyyttä, laatua sekä saatavuutta. Uudistus myös pitkällä aikajänteellä keventäisi tiedonhallinnan vaatimia resursseja.

Lakiesityksessä kunnat ja maakuntien liitot veloitetaan luovuttamaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmään useita kaavoitusta koskevia asiakirjoja eri tiedostomuodoissa. Säädosvalmistelussa tavoitteena on, että tiedot siirtyvät rakennetun ympäristön tietojärjestelmään ensisijaisesti teknisten rajapintojen avulla, mutta laki mahdollistaa myös vaihtoehdoisen tallennustavan tiedoille.

Monien esitettyjen prosessien toteuttaminen vaatisi uudistuksia kuntien tietojärjestelmiin, mikä aiheuttaisi kustannuksia ja loisi uudenlaista osaamistarvetta, mitä etenkin pienillä kunnilla, ei entuudestaan välttämättä ole. Näin ollen olisikin ollut todella tärkeää, että kuulemisaika olisi ollut pidempi, jotta kunnat olisivat kerenneet paneutua ehdotuksen pohjalta tuleviin veloitteisiin suhteessa siitä saataviin hyötyihin ja antamaan näistä lausuntonsa.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista. *

Esityksen mukaan kaavakohde poikkeaisi nykyisen lain mukaisesta kaavamerkinnästä siten, että se sisältäisi vain maantieteellisen sijainnin ja geometrian. Kaavamerkintöihin nykyisin liittyvä tietosisältö, esimerkiksi alueen käyttötarkoitus, olisi jatkossa osa kaavamääräystä. Kaavan esittäminen valtakunnallisesti vakiomuotoisena tarkoittaisi sitä, että samankaltaisten kaavamääräysten esitystapa olisi valtakunnallisesti yhtenäinen.

Etelä-Savon maakuntaliitto pyytää huomioimaan tietomallia laadittaessa Suomen maakuntien ja kuntien väliset eroavuudet niin ominaispiirteiden kuin suunnittelutarpeiden osalta. Maakuntakaavat sisältävät usein sanallisia suunnittelu-, rakentamis- ja suojelumääräyksiä, jotka perustuvat eri alueiden suunnittelun ohjaustarpeisiin. Suunnittelukohteesta riippuen, yhtenäinen esitystapa ei välttämättä palvele tarkoitusta ja tulisikin arvioida entistä tarkemmin mahdollistaako yhteen toimiva tietomallimuoto sekä kaavakohteiden ja -määräysten vakiomuotoinen esitystapa tarkoituksenmukaisen suunnittelun.

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää lakia tarpeellisena ja lain tavoitteet toteutuessaan sujuvoittanevat monia prosesseja.

Etelä-Savon maakuntaliitto kuitenkin huomauttaa lausuntoaikataulusta, ettei esitysluonnosta koskevan lausuntopyyntöä ajoittaminen kesälomakauden ole hyvän hallintotavan mukaista. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmälain (RYTJ-laki) lausuntopyyntö saatettiin tiedoksi 17.6.2022 ja Ympäristöministeriö järjesti kuulemistilaisuuden 20.6.2022. Lausunnot ko. lakiluonnokseen tulee antaa 12.8.2022 mennessä.

Lakiluonnoksen jatkovalmistelun kannalta olisi ollut hyödyllistä ajoittaa lausuntoaika siten, että lausuntojen valmisteluun olisi ollut riittävästi aikaa lomakauden ulkopuolella. Koska lakiluonnos toteutuessaan lisää kuntien tehtäviä, aiheuttaa kustannuksia ja edellyttää osaamista, mitä etenkin pienissä kunnissa ei välttämättä ole entuudestaan, olisi lausuntoja pitänyt olla mahdollista käsitellä maakuntien liittojen ja kuntien päätöksentekoeleimissä. Nyt toteutetulla kuulemisaikataululla tämä ei ole mahdollista, vaan kuulemisaika olisi tullut ulottaa vähintään elokuun 2022 loppuun saakka.

Uudistuksen hyödyt kohdistuvat mm. prosessien sujuvoittamisen myötä suurempiin kuntiin ja kaupunkeihin, joissa on rakentamispainetta ja joissa maankäyttöä kehitetään, kun taas pienten kuntien voi olla vaikea havaita uudistuksesta saatavia hyötyä suhteessa sen aiheuttamiin kustannuksiin. Etelä-Savon maakuntaliitto on huolissaan etenkin pienien, organisaattiorakenteeltaan kapeiden kuntien valmiuksista vastata lain vaatimuksiin. On myös hyvä tunnustaa se tosiasia, etteivät kaikki kunnat saa välttämättä osaavaa työvoimaa edes rekrytointien kautta. Myöskään ulkopuolisten konsulttien resurssit eivät välttämättä riitä, jos tarve aineistojen laadun ja ylläpidon kehittämiseen tulee kaikille kunnille samaan aikaan ja liian lyhyen siirtymä ajan puitteissa.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää ehdotetun lain 5 §:ssä mainittuja tietoja varsin kattavina. Joskin olisi hyvä pohtia, miten esimerkiksi kaava-alueille kohdistuvien selvitysten tietoja voitaisiin kerätä. Selvitykset ovat varsinaisen kaavan lisäksi usein kaavaratkaisua perustelevia tietoja ja voivat kohdistua vain osaan kaava-alueesta. Selvityksistä voisi olla tarpeen kerätä vähintään selvitysalueen rajaus ja selvitysraportti. Voi tulla esimerkiksi tilanteita, jolloin kaavat eivät etene hyväksyntään, mutta kaavaprosessin aikana on laadittu kattavia selvityksiä. Prosessin nykyaasteena on myös tunnustettu, että etenkin yli kunnallisissa hankkeissa tiedot ovat vaikeasti saatavilla ja eri paikoissa, ja siten myös siitä näkökulmasta selvitystietojen kerääminen kootusti yhteen paikkaan sujuvoittaisi prosesseja. Maankäytön jatkokehitystä ajatellen olisi hyödyllistä, jos käyttäjä havaitsisi heti mitä selvityksiä alueeseen kohdistuu.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

Pykälä koskee rakennetun ympäristön tietojärjestelmän julkista tietopalvelua, jota Suomen ympäristökeskuksen on pidettävä yleisessä tietoverkossa. Julkisesta tietopalvelusta tietoja voi hakea yleisessä tietoverkossa olevan karttapalvelun avulla. Julkisessa tietopalvelussa pitää olla saatavissa mm. 5 § mainitut tiedot, sekä yksityiskohtaista tietoa rakennuksista.

Vaateet tietojen yksityiskohtaisuudesta on helppo ymmärtää etenkin niiden alueiden osalta, joille kohdistuu rakennuspaineita ja jotka kehittyvät. Maakuntaliitto on kuitenkin huolissaan pienten kuntien resursseista ja osaamisesta tietojen toimittamiseen liittyen ja toistaa aiemmassa kohdassa esittämänsä huolen siitä, ettei osaavaa työvoimaa

saada välttämättä edes rekrytointien kautta. Myös konsulttien resurssit ovat rajalliset ja siirtymäaika tietojen keräämiselle täytyy olla nykyistä pidempi.

Muut huomiot

Huomiot koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Esityksen mukaiset tietomallit, rajapinnat ja tiedontoimitusvelvoitteet tulevat aiheuttamaan muutoksia kuntien tiedonhallinnassa, tietojärjestelmissä, ohjelmistoissa ja rajapinnoissa sekä toimintatavoissa, joista aiheutuu kunnille ja maakuntien liitoille kustannuksia.

Vaikutusten arvioinnin mukaan järjestelmiin ja niiden kehittämiseen liittyy jatkuvia kustannuksia, joiden erottaminen lain vaikutuksista aiheutuvista kustannuksista on vaikeaa, koska niistä ei nykyisin ole saatavilla kattavaa tietoa kunnissa. Suurimmat haasteet toteuttaa lain edellyttämät uudistukset, lienevät pienillä kunnilla, jotka ovat jo valmiiksi haastavassa taloustilanteessa ja toimivat pienillä resursseilla. Siten vaikutusten arviointia edellä mainituista lähtökohdista olisi syytä täydentää.

Lisäksi vaikutusten arvioinnissa olisi hyvä tunnistaa myös tietojärjestelmän merkitys maakuntien liittojen suunnittelulle. Maakuntien liitot käyttävät suunnittelun taustana ja selvityksissä laajasti ja vaihtelevasti yksityiskohtaistakin tietoa. Tietojärjestelmän tulisi tukea maakuntien liittojen maakuntakaavoitukseen ja liikennejärjestelmäsuunnitteluun liittyvää työtä.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

Uudistuksen toimeenpanon tuki -alaluvussa on tuotu esille uudistuksen vaikutusten kohdistuminen tiedon tuottajiin eli kuntiin ja maakuntien liittoihin. Ryhti-hankkeen tarjoama muutostuki onkin erityisen tärkeää etenkin pienien kuntien näkökulmasta, joissa osaamis- sekä tekniset resurssit voivat olla suppeat.

Etelä-Savon maakuntaliitto

Pentti Mäkinen
Maakuntajohtaja

Jenni Oksanen
aluesuunnittelupäällikkö

Jakelu

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti maakuntaliiton asianhallintajärjestelmässä.